

Heyet-i Ayan Nizamname-i Dahilisi'nin Değiştirilmiş Şekli

BİRİNCİ FASIL

REİS, REİSVEKİLLERİ, KATIPLER, KESTÖRLER

Madde: 1- Meclis-i Ayanın bir Reisi, iki Reis vekili, üç kâtibi ve üç kestörü vardır.

Madde: 2- Reis ile reisvekilleri Meclis-i Ayan âzasından olmak üzere doğrudan doğruya Taraf-ı Eşref - Hazret-i Padişâhiden naspolunurlar.

Reis ile Reis vekillerinin müddet-i memuriyetleri ertesi senenin mebbe-i içtimâî âdisi zamanına kadardır. Müddeti hitam bulan Reis ile Reis vekillerinin tekrar nasıbları caizdir.

Devre-i içtimâiyye içinde veya Meclisin müctemi' bulunmadığı bir zamanda riyasete nasbolunan zât, selefinin bakiyye-i müddetini ikmal eder.

Madde: 3- Her içtimâ-i âdinin ilk celsesinde Reis, azanın en hadis-üs-sin olanlarından iki zâtı muvakkaten kitabet vazifesini ifaya dâvet eder ve bu kâtipler mevki-i mahsuslarına gelince, madde-i âtiyyede beyan olunan usul veçhile daimî kâtiplerle kestörlerin intihabâtına mübaşeret olunur.

Madde: 4- Daimi, kâtiplerle kestörlerin intihabâtı rey-i hafî varakasiyle ve veçh-i âti üzere icra olunur. Şöyle ki:

Azadan her biri kâtipliğe intihap edeceği üç zâtın esâmisini bir vakaya yazarak bu varakayı kürsü-i hitabet üstünde duran sandıklara bizzat vaz'eder. Kâtip intihabına ait bir varakada üçden fazla isim yazılmış bulunur ise, bunların sıra itibariyle ilk üçü muteber olup diğerleri dahil-i hesap edilmez. Üçden noksan ismi muhtevi varakalar muteberdir.

Hiç bir âza rûfekası namına varaka veremez.

Rey sandıkları âza meyanından kur'a ile tâyin olunan iki zât marifetiyle alenen küşad ve rey varakaları muvakkat kâtiplerle beraber tâdât olunarak muhteviyatı kayıd ve zaptedilir ve neticesi Reise bildirilir ve bunlar içinde âza-i mevcudenin ekseriyet-i mutlakasını kazanan üç zâtın daimî kitabete intihap edildikleri taraf-ı riyasetten Hey'ete tebliğ olunur.

Birinci intihapta ekseriyet-i mutlaka husule gelmez ise, tekrar rey-i hafîye müracaat edilir. İşbu ikinci intihapta ekseriyet-i nisbiyye kâfidir.

İki defanın her hangisinde olur ise olsun, müsavi rey kazananlar arasında kur'a keşide olunur.

Daimî kâtipler intihaplarını müteakip ifa-i vazifeye başlarlar. Kestörlerin intihabı da aynı surette icra olunur.

Madde: 5- Daimî kâtip ve kestörlerin müddet-i memuriyetleri ertesi senenin mebbe-i içtimâî âdisi zamanına kadardır.

Müddeti hitam bulan kâtip ve kestörlerin tekrar intihapları caizdir.

Müddet-i içtimâiyye esnasında istifa veya herhangi bir sebeple infikâk eden kâtip ve kestörlerin yerine diğeri intihap ve bunun için dördüncü maddede beyan olunan usule riayet edilir ve bunlar seleflerinin bakiyye-i müddet-i memuriyetlerini ikmal ederler.

Madde: 6- Meclis-i Ayan Reisi Hey'et-i Umumiyye içtimalarına riyasetle müzakerâtı idare, Nizamnâme-i Dahilî ahkâmını tatbik, hükm-ü nizama tevfi kan intizam ve inzibatı muhafaza eder. Ve iş bu Nizamnâmenin mevadd-ı sairesinde münderiç vezâifi ifa eyler.

Madde: 7- Reisin gaybubetinde Reis vekillerinden sıra itibariyle mukaddem bulunanı vekâlet eder.

Fiilen ifa-i vekâlet eden Reis Vekili makam-ı riyasete mahsus olan ve altıncı maddede tâyin olunan hukuka malikdir.

Madde: 8- Meclisin her içtimâında kâtiplerden ikisi münâvebe ile mevki-i mahsuslarında hazır bulunur.

Meclis zabıtlarının tanzimine kâtipler nezaret ederler. Her içtimâin iptidasında kıraat olunan içtima-ı sabık zabıtnamesi Hey'etçe aynen veya tâdilen kabul olunduktan sonra zabtın vukubulduğu günde Hey'ete riyaset etmiş olan zât ile o içtimâda hazır bulunan kâtiplerin biri o zabta vaz-ı imza eder.

Azadan irâd-ı kelâma ruhsat isyeyenlerin esâmisini talepleri sırasında kâtiplerden biri kaydeder.

Kâtipler Mecliste müzakere olunan kanun lâyiha ve tekliflerinin evvelâ hey'eti umumiyyesi, bâdehû her maddesi hakkında verilecek kabul veya red kararlarını kayıt ve işaret ederler.

Kanun lâyihalarına ait karamamelere Reisle birlikte o kanunların suret-i kafiyyede kabul oldukları içtimâda vazife-i kitabeti ifa eden iki kâtip vaz'-ı imza eder.

Yoklama yapmak ve yoklamada hazır bulunan azayı kayıdetmek kâtiplerin cümle-i vezaifindendir.

Bir madde hakkında tâyin-i esâmi veya rey-i hafi ile rey toplandıktâ kâtipler reyleri tâdât ve tasnif ederler.

Rey-i işârfi suretiyle reye müracaat olunduktâ, ekseriyet hâsil olup olmadığının Reisle beraber kâtipler temyiz ve tâyin ederler.

Madde: 9- Kestörler her sene Meclisin bütçesini tanzim ve Divân-ı Riyasete tevdi' ederler. Sene-i sabıkâ bütçesine ait hesap-ı kat'iyi tanzim ve Hey'eti Umumiyyeye takdim ederler.

İşbu Nizamnâmenin on üçüncü faslında münderiç usule tevfi kan Meclisin tahsisatını ahz ve sarf ve umur-u hesabıyyeyi rû'yet ederler.

Merasim-i mahsusanın suret-i icrasına, Meclis Binasıyla salonlarının ve mefruşat vesair eşyasının hüsn-ü muhafazasına, Meclisin hademe umuruna, matbaa ve kütüphaneye nezaret ederler.

Duhuliyye varakalarını imza ve tevzi' ederler.

Meclisin emniyet ve inzibatı hakkında lâzım gelen tedâbiri Reisin muvafakatiyle kararlaştırarak tatbik ederler.

İKİNCİ FASIL

DİVÂN-I RİYASET

Madde: 10- Reis, reis vekilleri, kâtipler ve kestörler madde-i âtiyyede muharrer vezaifi veya Hey'et-i Umumiyyeden havale edilecek umuru rû'yet ve ifa için içtimâ etikleri zaman teşekkül eden Hey'et, "Divân-ı Riyaset" namını alır.

Meclis-i Âyan Reisi Divân-ı Riyasetin de Reisidir. Gaybubetinde Reis Vekillerinden sıra itiba-riyle mukaddem bulunanı riyaset eder.

Divân-ı Riyaseti teşkil eden zevatın ekseriyeti hazır bulunmadıkça içtimâ ve müzakere olunamaz. Her içtimâda cereyan eden müzakerât ile ittihaz olunan mukarrerât defteri mahsusuna kaydolunur.

Madde: 11- Divân-ı Riyaset:

(1) Meclis memurin ve müstahdeminin vazifeleri, usul-ü tâyinleri, maaşları, şerâit-i terakkileri, hidemâtı teşriyye ve idariyyenin suret-i ifâsı hakkında kavaid-i lâzimeyi vaz' ve tesis eder.

(2) Riyasetin teklifi üzerine Kâtib-i Uminin tâyin ve tebdilini icra ve Hey'et-i Umumiyyeye malûmat îta eder.

(3) Kâtib-i Uminin müzekkeresi ve riyasetin talebi üzerine memurin-i aklamın tâyin ve tebdilini icra eder.

(4) Kestörlüğe merbut memurin ve müstahdeminin tâyin ve tebdili hakkında kestörlerin takriri üzerine karar ittihaz eder.

(5) Meclis binasında bazı aksamın tebdil veya ıslahına dair vuku bulacak talep ve teklifleri tetkik eder ve icabını kararlaştırır.

(6) Kâtib-i Uminin tasdiğiyle Takvim-i Vekayi'e gönderilen mufassal zabıtnamelerde bir ifadenin yanlış zapt edildiğine dair âza tarafından vâki olacak şikâyetleri tetkik ve icabını icra ile beraber neticeyi, ya beyân-ı şikâyet eden zâta veyahut icabında Hey'et-i Umumiyyeye bildirir.

(7) Her sene kestörler tarafından tanzim olunan Meclis bütçesini tetkik ve tasdik ile Hey'eti Umumiyyeye takdim eder.

(8) Hey'et-i Ayan ve Meb'usandan her ikisinin hidemât-ı dahiliyesine tealluku bulunan mevaddin müştereken müzakeresi için Meb'usan ve Ayan Divân-ı Riyasetleri âzasından birer tâli encümen teşkili hey'etlerce kararlaştırıldığı takdirde, icabını icra ve işbu tâli encümenlerin neticesi müzakerâtı üzerine ittihaz-ı karar eder.

(9) Azadan mezuniyet talebinde bulunanların takrirlerini tetkik ve neticesini Hey'eti Umumiyyeye arz eder.

(10) Dersaadetde ve Vilâyetde vâkı olacak merasimde bulunması lâzım gelen azayı intihap ve Hey'et-i Umumiyyeye beyan-ı malûmat eder.

Bir Hükûmet-i Ecnebiyye tarafından memleketlerinin yevm-i mahsus veya diğer merasim için Meclis-i Ayanın bir veya birkaç âzası davet olunduğuna dair makam-ı riyasete tebligat vukuunda, gidecek âza Hey'etçe intihap edilir. Ancak bu kabil davetler Meclisin tatili zamanına tesadüf edecek olur ise, o halde gidecek âzanın intihabı Divân-ı Riyasetçe icra olunur.

Nizâm-nâme-i Dahiliyyede Divân-ı Riyasetin hukuk ve vezaifine taallûk eden ahkâmın lüzumu tâdili Hey'et-i Umumiyyece kararlaştırıldığı takdirde, bunun için teşkil olunan encümen Divân-ı Riyasetin mütalâasını almağa mecburdur.

ÜÇÜNCÜ FASIL

ŞUBELER – ENCÜMENLER

Madde: 12- Her sene-i içtimaiyye iptidasında daimî kâtip ve kestörlerin intihabından sonra Ayan âzası Reis ve Reis Vekilleri dahi dahil oldukları halde kur'a keşidesi ile iki şubeye tefrik olunur. Bu şubeler birinci ve ikinci şube namlarıyla yâdedilir. Kur'a keşidesi veçh-i âti üzere icra kılınır.

Esâmî varakaları bir sandığa konularak kâtiplerden biri bu varakaları sandıktan birer birer çıkarır ve her varakadaki ismi alenen kıraat ederek diğer kâtip tarafından tutulan cetvele isimler sırası ile işaret olunur, ilk okunan isim birinci şubeye mahsus cetvele, ikinci okunan isim ikinci şubeye mahsus cetvele ilâhir kaydedilir.

Şubelerin memuriyeti ertesi senenin mebd-i içtimâ-ı âdisi zamanına kadar devam eder.

Madde: 13- Madde-i sâlife mucibince şubeler teşkil olunduktan sonra, her şube rey-i hâfî ile kendi âzasından bir zâtı Reis ve diğer bir zâtı kâtip intihap eder. Bu intihabâtın neticesi makam-ı riyasete bildirilir.

Madde: 14- Şubeler Hey'et-i Umumiyyenin lüzum göstereceği hususât ve levâyih-i tetkik ve ledelicab birleşerek icra-ı müzakere ederler.

Madde: 15 — Meclis-i Ayan encümenleri üç nev'idir:

- (1) Muvakkat encümenler.
- (2) Daimî encümenler.
- (3) Encümen-i mahsuslar.

Muvakkat encümenler arza-i cevabiyye, tetkik-i hesabât, istid'a, lâyiha encümenleridir.

Daimi encümenler ilmiyye ve adliyye, mülkiyye, askeriyye, nafia, imaliyye encümenleridir.

Encümen-i mahsuslar mahiyetleri itibariyle balâdaki encümenlerden birine taalluku olmayan veya ayrı bir encümen marifetiyle tetkikine Hey'etçe lüzum görülen mesail için suret-i mahsusada teşkil olunan encümenlerdir.

Madde: 16- Ariza-i cevabiyye encümeni, Meclisin yevm-ü küşadında kıraat buyurulacak Nutk-u Hümayûna cevaben takdim edilecek arızanın müsveddesini tanzime; tetkik-i hesabât encümeni, Hey'et-i Umumiyyece kabul edilen Meclis bütçesinde merakım-ı tahsisâtın suret-i sarfını ve hesab-ı kat'îyi; istid'a encümeni, Meclis-i Ayana verilen arzuhalleri; lâyiha encümeni yenden kanun tanzimi veya kavanin-i mevcudeden birinin tâdili hakkında Meclis-i Ayan âzası tarafından vakfî olacak teklifleri; ilmiyye ve adliyye encümeni, ilmiyyeye ve adliyyeye ve evkafa müteallik kanun lâyihalarını; mülkiyye encümeni, dahiliyye ve hariciyye ve maarife dair levayih-i kanuniyyeyi, askeriyye encümeni, harbiyye ve bahriyye ve jandarmaya ait lâyihaları, nafia encümeni, nafia ve ziraat ve ticaret ve sanayi ve orman ve mâdene müteallik lâyihaları tetkike memurdur.

Madde: 17- Ariza-i cevabiyye encümeninin memuriyeti, tanzim edeceği ariza müsveddesi Hey'et-i umumiyyede kabul olunduktan; ve tetkik-i hesabât encümeninin memuriyeti, Meclis tahsisâtının sureti sarfına ait tetkikatı ve hesab-ı kat'î neticesini bâmazbata Hey'et-i Umumiyyeyi arz ettikten sonra hitam bulur.

Istid'a ve lâyiha encümenlerinin müddet-i memuriyeti iki ay olup, bu müddet hitamında doğrudan doğruya taraf-ı riyasetten şube reislerine beyân-ı keyfiyyet olunarak âzası yeniden intihap edilir.

Daimî encümenlerin memuriyetleri -Maliye Encümeni müstesna olmak üzere- hitam-ı içtimaa kadar devam eder.

Madde: 18- Hey'etçe lüzum görülecek olan mesail için teşkil olunan encümen-i mahsusların memuriyetleri mesail-i mezkûre hakkında Hey'et-i Umumiyyede bir karar ittihaz olununcaya kadar devam eder.

Bu kabil encümenlerin unvanı ve adet-i âzası Hey'et-i Umumiyyede tâyin edilir.

Madde: 19- 15 nci maddede beyan olunan encümenlerden yalnız Maliye Encümeni Hey'eti Umumiyyede intihap olunup, diğer encümenler şubelerce menasifeten intihap edilirler.

Encümenler maslahatın ehemmiyetine göre altıdan ona kadar azadan terekküp eder. Adet-i azanın tayini Hey'et-i Umumiyyeye aittir.

Şubelerde encümen intihabâtı rey-i hafı varakasıyle cereyan eder ve netice-i intihap her şubenin reisi tarafından Meclis-i Ayan Reisine beyan ve taraf-ı riyasetten Hey'eti Umumiyyeye ma'lûmat ita olunur.

Madde: 20- Maliye encümeni, muvazene-i umumiye kanun lâyihası ile muhasebe-i kat'iyye kanunu ve bilumum kavanin-i maliyyeyi tetkike memur olup, on azadan mürekkep olmak üzere her sene-i içtimaiyye ihtidasında Hey'et-i Umumiyyeye rey-i hafı usulüyle intihap edilir.

Maliye encümeninin memuriyeti ertesi içtima-ı âdide yenisinin intihabı zamanına kadar devam eder.

Madde: 21- Her encümen akib-i teşekkülünde içtimâ ederek kendi âzasından bir zâtı riyasete, diğer bir zâtı mazbata muharripliğine intihap eder.

Reis, encümenin müzakeratını idare, mazbata muharriri dahi hitam-ı müzakerâtta kaleme alacak mazbatanın tanzimine nezaret ve ledelhace Hey'et-i Umumiyyede izahat ita eyler.

Encümen riyaseti ile mazbata muharripliği bir zât uhdesinde içtimâ edebilir.

Meclis-i Ayan Reisi istediği zaman istediği encümene bizzat riyaset edebilir.

Madde: 22- Encümen âzasından bir zâtın istifası veya âher suretle infikâkı vukuunda, Meclis-i Ayan Reisi keyfiyyeti o zâtın mensup olduğu şube Reisine bildirir. Ve şubece yerine diğeri intihap olunur.

On beş günden fazla müddet için me'zuniyet istihşâl eden encümen azasının yerine encümen talep eylediği takdirde diğeri intihap edilir.

Madde: 23- Meclis-i Ayana vürüd eden evrak ve levâyihın tetkiki Hey'et-i Umumiyye kararıyle evvelemerde mevcut encümenlerden birine veya bir encümen-i mahsusa havale olunur.

Hey'et-i Umumiyye lüzum gördüğü mevad ve levâyihın müzakeresi için mevcut encümen âzalarının adedini tezyid edebilir.

İki veya daha ziyade encümene birden taalluku olan lâyihalar, iş bu encümenlere ayrı ayrı havale olunabileceği gibi, mezkûr encümenlerin birleşerek tetkikatta bulunmalarına da Hey'et-i Umumiyye karar verebilir ve bu takdirde o encümenler kendi içlerinden bir zâtı riyasete, diğer bir zâtı mazbata muharripliğine intihap ederler.

Madde: 24- Meclis-i Ayan âzasından her biri her ne zaman murat eder ise, encümenlere havale olunan lâyiha ve takrirleri ve bunlara müteferri' evrak ve vesaiiki görebilir. Ancak bu vesile ile evrakın encümen haricine çıkarılması veya encümen müzakerâtının dıñar-ı sekte edilmesi caiz değildir.

Reye iştirak etmemek şartıyla, azadan her biri istediği encümenin müzakerâtında hazır bulunabilir.

Madde: 25- Encümenler memur oldukları tetkikatı ifa için nezaretlerden lüzum görecekları evrak ve malûmatı talep ve icabında nazırları veya vekillerini davet ve erbâb-ı ihtisasın malûmatına müracaat edebilirler.

Madde: 26- Encümenler âza-i mürettebenin nisfından bir fazlası hazır bulunmadıkça kendilerine havale olunan mevad hakkında reye müracaat ve ittihaz-ı karar edemezler.

Madde: 27- Azadan bir zât ikiden fazla encümene dahil olamaz. Şu kadarki, iki encümene dahil bulunan zât arıza-i cevabiyye ve tetkik-i hesebât encümenlerine ve onsekizinci madde mucibince teşkil olunacak encümen-i mahsuslara intihap edilebilir.

Madde: 28- Encümenler Meclisin esna-i tatilinde veya müddet-i içtimaiyesinin hitamından sonra dahi muayyen hususâtın müzakeresi için Hey'et-i Umumiyye kararıyla içtimâ' edebilir. Meclis-i Ayan Reisi Hey'etin bu bapdaki kararını hükûmete tebliğ eder.

Madde: 29- Encümenler kendilerine havale olunan lâyihaıarı bittetik, bunların aynen veya tâdilen kabulüne veyahut tamamen reddine dair bir mazbata tanzim ve makam-ı riyasete ita ederler. Encümenlerin kararı gerek aynen veya tâdilen kabule dair olsun, gerek tamamen reddi mutazammın bulunsun, mazbatada esbâb-ı mucibesi zikrolunmak ve tâdilen kabulü kararlaştırılan maddelerin şekli muaddelleri ayrıca işaret edilmek şarttır.

Madde: 30- Müzakere olunacak lâyihaıar tab' ile yevm-i müzakereden evvel azaya tevzi' olunmak şarttır. İşbu lâyihaıara mütâllik encümen mazbataları dahi tab' ile yevm-i müzakereden lâakal bir gün evvel tevzi' olunmak icabeder. Mamafih Hey'et-i Umumiyye esbâb-ı müstâcelelen dolayı müstesna olarak bazı mazbataların tab' olunmaksızın derakap müzakeresine karar verebilir.

Muvazene-i Umumiyye Kanununa ait encümen mazbatası yevm-i müzakereden lâakal beş gün evvel tab' ve tevzi' olunmak şarttır.

DÖRDÜNCÜ FASIL

CELSELERİN SURET-İ AKDİ

Madde: 31- Reis muayyen olan saatte kürsi-i riyaseti işgal ile celseyi küşad eder ve içtimâ-ı sabıka ait zabıtnameyi kıraat ettirir. Zabıtname Hey'etçe aynen veya tashihen kabul olunduktan sonra, defter-i mahsusa kaydedilerek zirî ait olduğu günde riyaset etmiş olan zât ile kâtiplerden biri tarafından imza edilir.

Son celseye ait zabıtname o celsenin hitamında kıraat olunur.

Madde: 32- Zabıtname kıraat ve kabul olunduktan sonra hükûmetten ve Meclisi Meb'usan riyasetinden veya encümenlerden vürûfı etmiş tezkere ve mazbata veyahut Hey'ete tebliğ olunmak üzere gönderilmiş evrak var ise, hulâsa-i mealleri makam-ı riyasetten Hey'ete beyan veya arzu olduğu takdirde, aynen kıraat edilerek Hey'et kararıyla lâzım gelen muamele ifa kılınır, badehu, rûznâmede muharrer mevaddın müzakeresine geçilir.

Madde: 33- Müzakereye mübaderet için âza-i mürettebenin nisfından bir ziyade hazır bulunmak şarttır. Aksi takdirde Reis celseyi kapayarak, aynı rûznâme ile Meclisin toplanacağı günü tâyin eder.

Nisab-ı ekseriyetin hasıl olmadığı günde gayr-ı mezun olarak bulunmayan azanın esâmisi Hey'eti Umumiyyede kıraat edilen zabıtnamece derç olunur.

Madde: 34- Müzakere rûznâme sırasına göre ceryan eder. Ancak Hey'eti Umumiyye kararıyla rûznâme sırasının tebdili veya rûznâmeye dahil olmaması bir maddenin mevki-i müzakereye vaz'ı veyahut bir maddenin müzakeresinin yevm-i âhere taliki caizdir. Her içtimain rûznâmesi yevm-i müzakereden evvel telgrafla vükelâaya tebliğ ve Ceride-i Resmîyye ile ilân olunur.

Madde: 35- Azadan hiçbirisi Reîsden müsaade talep ve istihsâl' etmedikçe irâd-ı kelâm edemez.

İrâd-ı kelâm edecek âza kürsü-i hitabete çıkmak lâzım gelir. Reisin, müsaadesiyle yerinde olduğu halde söz söyleyecek olanlar kaimen irâd-ı kelâm etmeye mecburdurlar.

Madde: 36- İrâd-ı kelâm edecek azaya kayıt ve talep sırasınca ruhsat verilir. Mamafih Hey'et isterse, âzanın biri lehte diğeri aleyhte olmak üzere, irâd-ı kelâm etmelerine karar verebilir.

Nazırlar veya tevkil edecekleri rüesa-i memurin veya mevki-i müzakeredeki lâiyhayı tetkik etmiş olan encümen nâmına mazbata muharririyle encümen reisi kayıt sırasına tâbi' olmayıp, esna-i müzakere her ne zaman isterlerse söz alabilirler. Kezâlık azadan biri salîf-üz-zikir zevatın kelâma hitam verdiklerini müteakip, anlara cevap vermek için söz isterse, ana dahi ruhsat verilir.

Madde: 37- İrâd-ı kelâm eden zât Hey'ete hitaben söz söyler. Âza arasında muhavere ve mücavebe suretiyle müzakere cereyanı memnû'dur.

Madde: 38- Reis kürsi-i riyasette bulunduğca Meclisin müzakereâtına iştirak edemez. Müzakereât iştirak etmek ister ise, kürsi-i riyaseti Reis vekillerinden birine terk eder ve o müzakere bir karara iktiran etmedikçe kürsüye çıkamaz. Ancak Nizamnâme-i Dahilînin tatbikinden mütevellit mesail müstesna olup, o vakit Reis kürsi-i riyasetten müzakereye iştirak edebilir.

Madde: 39- İrâd-ı kelâm eden zâtın sözünü kesmek, şahsiyata dair söz söylemek ve Meclisin intizamına hâlet getirecek muamelede bulunmak kat'îyyen memnû'dur.

Madde: 40- İrâd-ı kelâm eden zâtın sözü, ancak kendisini nizam-ı dahiliye davet için Reis tarafından kesilebilir.

İrâd-ı kelâm eden zâtın sâdetden çıkmaması şarttır. Çıkar ise, Reis anı sadede davet eder. İcabet etmediği halde sadede daveti lüzumu taraf-i riyasetten bir daha beyan olunur. Yine sadetten hariç söz söylemeye devam eder ise, kendisinin o gün o madde hakkında irâd-ı kelâmdan men'i Hey'ete teklif olunarak bilâ müzakere ve rey-i işari ile karar verilir. Bu suretle reye müracaat olunupta ekseriyet usulünde iştibâh vaki olur ise, o zat irâd-ı kelimadan men'olunmaz.

Madde: 41- Meclis'in müsaadesi olmadıkça azadan hiç biri aynı madde hakkında iki defadan fazla irâd-ı kelâm edemez.

Madde: 42- Şahsî bir mes'ele için söz isteyen âza her zaman ruhsat istihsâl eder.

Madde: 43- Bir madde hakkında söz söylemek için ruhsat talep eden kalmaz ise, müzakere-nin hitamı taraf-i riyasetten Hey'ete tebliğ olunur. Ancak henüz söz isteyen var iken, Meclis'in bir kısm-ı mühimmi müzakerenin kifayetini talep edecek olur ise, Reis Hey'etin reyine müracaat eder. Şu kadar ki, bu talep vakfî olduktan sonra müzakereye hitam verilmesi aleyhinde irâd-ı kelâm etmek isteyenler olur ise, reis bunlardan yalnız birine ruhsat verir.

Müzakereye hitam verilmesi hakkında reye müracaat olunup da ekseriyet husulünde iştibâh olunur ise, bir kere daha reye müracaat edilir. Yine hall-i iştibâh olunamazsa müzakere devam eder.

Müzakerenin hitamı taraf-i riyasetten tebliğ olunduktan sonra maddenin leh veya aleyhde irâd-ı kelâm etmek üzere kimseye ruhsat verilmez. Yalnız maddenin reye suret-i vaz'ı hakkında söz söylemek isteyen olur ise, ana ruhsat verilir.

Madde: 44- Hey'eti Umumiyyenin müzekerâtı gürültüyü müntic olup da teskine reis muvaffak olamaz ise, ayağa kalkar; eğer gürültü devam eder ise, celseyi tâdil edeceğini beyan eder. Yine iade-i intizam mümkün olamaz ise, muvakkaten celseye fasıla verilir. Celsenin tekrar küşadında gürültü teceddüd eder ise, Reis diğer gün içtimâ edilmek üzere Meclisi tatil eder.

Madde: 45- Bir madde-i mühimmeden dolayı müzekâratın hafı tutulması vükelâ canibinden veya Hey'eti Ayan âzasından beş zât tarafından teklif olundukda, Hey'etin içtima' ettiği mahal azanın maadasından tahliye edilerek teklifi red veya kabul için ekseriyet-i araya müracaat olunur ve kabulü halinde müzakere haffiyyen cereyan eder. Celse-i haffiyyeye ait müzakerat için zabıtname tanzim edip etmemek Hey'etin kararına mütevakıftır. Hafı müzakerât hitam buldukda Reisin teklifi üzerine celse-i aleniyye küşad edilir.

Madde: 46- Reis celsenin hitamını ilân etmezden evvel ertesi celsenin rûznâmesini ve yevm ve saat-ı içtimâi Hey'ette birlikte kararlaştırarak alenen tebliğ eder. Rûznâmeyi tâyin için Mecliste nisab-ı ekseriyetin vücudu şart değildir. Her rûznâmenin birer sureti ayan dairesi dahilinde bir mevkî-i münasibe ve şube odalarına ta'lik edilir.

Madde: 47- Hey'et-i Umumiyyenin müzekerâtı aynen Zabıt Ceridesine kayıt ile neşir ve ilân olunur.

BEŞİNCİ FASIL

KANUN TEKLİFLERİ-KANUN LÂYİHALARI

Madde: 48- Meclis-i Ayan âzasından bir veya birkaç zât tarafından müceddeden kanun tanzimine veya kavanin-i mevcudeden birinin tâdilüne dair vakı olacak teklifler takrir şeklinde makam-ı riyasete tevdi' olunur. Bu takrirler esbab-ı mucibeyi ve mevadd-ı kanuniyye tarzında yazılmış bir de lâihayı muhtevi olmak şarttır.

Madde: 49- Kanun teklifini havi takrirler Hey'et-i Umumiyyede okunduktan sonra lâiya encümenine havale edilir. Lâiya encümeni tarih-i havaleden itibaren nihayet onbeş gün zarfında teklif-i vakıın, ya nazar-ı mütâlâaya alınmasını, ya red olunmasını, veyahut müzakeresine mahal olmadığını mübeyyin ve muhtasar bir mazbata tanzim ile makam-ı riyasete îta eder.

Madde: 50- Lâiya encümeninin mazbatası üzerine Hey'et-i Umumiyyece ledel-müzakere teklifin nazar-ı mütâlâaya alınmasına karar verilir ise, alelumum kanun lâiyahaları hakkında câri olan usule tevfiikan, ait olduğu encümene havalesi icra kılınır. Aksi takdirden teklifin Hey'etçe kabul olunmadığı taraf-ı riyasetden beyan olunur ve bu suretle kabul olunmayan bir teklif o sene-i içtimaiyye zarfında tekrar mevkî-i müzakereye konulamaz.

Madde: 51- Kanun teklifini havi takrirler lâiya encümenine havale olunduktan sonra, sahib-i teklif olan zât arzu eder ise, bizzat encümene giderek izahat verebilir. Encümen henüz mazbatasını tanzim etmemiş ise, bu izahatı istimâa mecburdur.

Teklif sahipleri müteaddit iseler, içlerinden, bir veya birkaç zâtı izahat itasına memur ederler.

Madde: 52- Nizamnâme-i Dahilî mevaddından bazılarının tâdilüne veya Nizamnâme-i mezkûre yeniden bazı maddeler ilâvesine dair olan teklifler dahî kanun teklifleri hakkında câri olan usule tâbidir.

Madde: 53- Teklif sahipleri her ne zaman arzu ederlerse tekliflerini istirdat edebilirler. Şu kadar ki, azadan diğer bir zât mezkûr teklifi kendi nâmına dermeyan ile müzakerenin devamını talep edecek olursa, müzakere devam eder.

Madde: 54- Meclis-i Meb'usan âzası tarafından ita olunup Meclis-i mezkûrce kabulve Meclis-i Ayana irsal edilen kanun teklifleri alel-umum levayih-ı kanuniyye hakkında câri olan usule tevfi kanun teklîk ve müzakere olunur. Bu kabil kanun teklifleri Hey'et-i Ayandan tetkik ve müzakere olunmakta iken, Meclis-i Meb'usan, gerek fesih dolayısıyla ve gerek müddet-i intihabiyyesinin hitamı münasebetiyle tecdiden intihap olunsada dahi, Hey'eti Ayan sâlif-üz-zikir tekliflerin tetkikatına devam eder.

Madde: 55- Taraf-ı Hükûmetten tevdi' edilüp Meclis-i Meb'usandan Hey'eti Ayana irsal kılınan kanun lâyiha-ları Reis canibinden Hey'ete tebliğ olunduktan sonra Hey'eti Umumiyyece mevcut encümenlerden birine veya on sekizinci madde mucibince müceddeden teşkil edilecek bir encümene havale edilir.

Taallûku cihetiyle iki encümene havale olunan bir lâyiha-i kanuniyye üzerine, mezkûr encümenlerden biri tetkikatını ikmal ve mazbatasını tanzim edince, evrakı, taraf-ı rıyasetten diğer encümene gönderilir.

Bir encümende derdest-i tetkik bulunan bir lâyiha-i kanuniyye ye müteallik olarak bilâhara gerek Meclis-i Meb'usandan gerek taraf-ı Hükûmetten varit olacak evrak ilk içtimâda Hey'et-i Umumiyyeyi malûmat verilmeğe üzere doğrudan doğruya makam-ı rıyasetçe o encümene havale edilir.

Madde: 56- Encümenlerde derdest-i tetkik iken Meclis'in kapanması münasebetiyle tetkikatı ikmal edilemeyen kanun lâyiha-ları ertesi içtimain bidayetinde taraf-ı rıyasetten ait oldukları encümenlere tevdi' olunur.

ALTINCI FASIL

KANUN LÂYİHALARININ USUL-Ü MÜZAKERESİ

Madde: 57- Hükûmet Meclis-i Ayanda derdest-i tetkik bulunan kanun lâyiha-larını müzakere-nin her safhasında Makam-ı Sadâret vasıtasıyla istirdat edebilir. Bu kabil lâyiha-lar Meclis-i Meb'usana iade olunarak Hükûmete malûmat verilir.

Madde: 58- Bütçeye ve Muhasebe-i kat'ıyyeye ve tahsisat-ı cedide talebine müteallik kanun lâyiha-larıyla, müstâcelen müzakereleri Hey'etçe kabul olunan levayih-ı kanuniyye müstesna olmak üzere, encümenlerden bâ mazbata Hey'et-i Umumiyyeye tevdi' edilen bilûmum kanun lâyiha-ları lââkal beş gün fasıla verilmeğe şartıyla ayrı ayrı iki defa kıraat ve müzakere olunur.

Madde: 59- Birinci kıraatle evvelâ encümen mazbatasına okunarak lâyiha-nın hey'et-i umumiyyesi hakkında müzakere cereyan eder ve müzakere-i umumiyyenin hitamında maddelerin müzakeresine geçilip(*) geçilmemesi taraf-ı rıyasetten sual olunur. Maddelerin müzakeresine geçilmesine karar verilir ise, lâyiha-nın Hey'etçe kabul olunmadığı Reis canibinden beyan edilir. Aksi takdirde mevadd-i kanuniyyenin müzakeresine mübaşeret edilerek maddeler birer birer kıraat ve müzakere olunur ve bunlara müteallik dermeyer olunan tadiât Hey'etin tensibi ile encümene havale edilir.

Madde: 60- Madde-i salifede beyan olunan tâdil teklifleri encümende tetkik edilerek netice-i karar bir mazbata ile Hey'et-i Umumiyyeye arz olunur ve Hey'etçe bu tadiâtın müzakeresi ikmâl olunduktan sonra lâyiha-nın birinci kıraati hitam bulur.

* Ayrıca basılan nüshada bu maddeden evvel "Levayih-i Kanuniyye" başlığı vardır. Zabıt Ceridesinde kabul edilen metinde bu şekilde bir ara başlık olmadığından buraya almadık.

Madde: 61- İkinci kıraatte doğrudan doğruya maddeler okunarak bilmüzakere reye konulur. Bâ'dehu lâyihanın kat'iyen kabul veya reddi hakkında âra-i Hey'ete müracaat edilir. Şu kadar ki, bu suretle rey-i kat'i istihâl olunmazdan evvel, azadan her biri, lâyihanın kabul veya reddini müeyyid mülâhazât-ı umumiyye beyan edebilir.

Madde: 62- İkinci kıraat esnasında azadan bir zât lâyiha-ı kanuniyye maddelerinde bazı tadilat ıcrasını veya lâyhaya yeniden bazı maddeler ilâvesini teklif etmek arzu ederse, suret-i tadiyyeyi veya ilâvesini murat ettiği mevadd-ı cedideyi bittahrir makam-ı riyasete ita ve esbâb-ı mücibesini mücmelen ve şifahen beyan ve izah eyler. Hükümet canibinden veya mazbata muharriri tarafından talep vukuunda bu kabil teklifler behemahal encümene gönderilir. Böyle bir talep vuku bulmadığı takdirde, mazbata, muharririnin olbapta ifadâtı bâdelistima' teklifin nazar-ı mütâlâaya alınıp alınmamasına Hey'etçe bilmüzakere ve rey-i işarî ile karar verilir. Verilen karar nazar-ı mütâlâaya alınması merkezinde ise, teklif encümene havale olunur. Ve encümen mazbatasının vürûdunda yalnız o tadilat ve ilâvât hakkında müzakere cereyan ederek kabul veya adem-i kabulleri reye konulur.

Madde: 63- Kanun-u Esasî mucibince tekrar tetkik olunmak üzere Taraf-ı Hazret-i Padişahiden Meclis-i Umumiye iade buyurular kanun lâyihaları, olbaptaki îrade-i Seniyye suretiyle Meclis-i Meb'usanın ona dair kararı tab' ve tevzi' edildikten sonra yeniden teşkil olunacak bir encümene havale edilir. Ve bu encümenin mazbatasını üzerine tekrar müzakeresine ibtidar olunur. Lâyihanın kabulü için ekseriyet-i sülûsan şarttır.

Madde: 64- Kanun-u Esasînin madde-i mahsusası mucibince-Meclis-i Umumînin tasdikine muallak olan muahedâta ait kanun lâyihaları Mecliste müzakere olunduğu sırada, muahedenâmenin mevaddı reye vaz'olunamayacağı gibi, metni hakkında tadilat dahi teklif edilemez. Bu kabil bir lâyihanın birinci veya ikinci kıraati esnasında muahedenâmenin maddelerinden biri veya birkaçı hakkında itiraz vukubulursa, bu itiraz lâyihanın encümene iadesini talep şeklinde olmak iktiza eder. Ve işbu iade talebi Hey'et-i Umumiyyece bilmüzakere kabul olunduğu takdirde encümene havalesi icra kılınır.

Encümen kendisine havale edilen itirazâtın hey'et-i mecmuası hakkında bir mazbata tanzim eder. Bu mazbatanın tab' ve tevziî lâzımdır.

Encümen mazbatasında lâyiha-ı kanuniyyenin ya kabulüne, ya reddine, yahut tehirine karar verir.

Tehir kararı Hey'eti Umumiyyece kabul olunursa, şekli-âti dairesinde Meclis-i Meb'usana tebliğ edilir:

"Meclis-i Âyan muahedenâmenin ...nci ve ...nci maddelerini (bâdi-i tehir olan maddeler aynen ve tamamen yazılmalıdır) calib-i dikkat buduğundan talep olunan mezuniyetin ifasını tehir eyler."

Bu kabil lâyihalar hakkında müsta'celiyet kararı verilmiş ise, encümen dıçar-ı itiraz olmayan maddelerin Hey'ette hitam-ı müzakeresine itizar eder, bâ'dehu kendisine havale olunan maddeler hakkında tanım edeceği mazbatayı takdim eyler.

YEDİNCİ FASIL İSTİ'CAL-İ MÜZAKERE

Madde: 65- Bir kanun lâyiha veya teklifinin müsta'celen müzakeresini talep hususunda kavâid-i âtiyye câidir:

1- Müstaceliyet müzakere taraf-ı hükümetten veya teklif sahibi veya encümen-i aidi canibinden yahut âza-i Hey'etten biri tarafından talep olunur.

2- Müstaceliyet-i müzakere talebi ya kanun lâyiha veya teklifinin Hey'ete hin-i tebliğinde, ya buna ait encümen mazbatasının kıraati akabinde yahut lâyiha veya teklifin hey'et-i umumiyyesine ait müzakerenin hitamında vaki olmalıdır.

3- Müstaceliyet-i müzakere talepleri, ya tahrir veya şifahi olur ve her iki surette esbâb-ı mucibesi beyan olunmak lâzım gelir.

4- Müstaceliyet-i müzakere talepleri hakkında Hey'etçe bilâ müzakere ve rey-i işârî ile karar verilir.

5- Müstaceliyet-i müzakere kararından rücû caizdir.

Madde: 66- Bir lâyiha veya teklifin Hey'ete hin-i tebliğinde vaki' olacak müstaceliyet-i müzakere talepleri bilâ müzakere reye konularak kabulü halinde, encümene o suretle havalesi icra kılınır.

Encümenler müstaceliyet kararıyla kendilerine havale olunan lâyihaları gayr-i müstacel olan umur-u saireye takdim ederler.

Madde: 67- Bir lâyiha veya teklife ait encümen mazbatasının kıraati veya o lâyiha ve teklifin hey'et-i umumiyyesine ait müzakerenin hitamı akabinde vaki olacak müstaceliyet-i müzakere talepleri kezaik bilâ müzakere reye konulur ve kabulü halinde mezkûr lâyiha ve teklif müzakeresi madde-i âtiyyede münderiç usul veçhile icra kılınır.

Madde: 68- Müstacelen müzakeresi kabul edilen lâyiha ve teklifler iki defa kıraat usulünden müstesna olup bunların kabulü veya reddi zımında âra-i Hey'ete müracaat olunmak için bir defa kıraat kâfidir.

Bu kabil lâyiha ve tekliflerin evvel emirde hey'et-i umumiyyesi hakkında müzakere cereyan eder. Müzakere-i umumiyyenin hitamında Reis maddelerin müzakeresine geçilip geçilmemesini Hey'etten sual eyler. Maddelerin müzakeresine iptidar olunmasına Hey'et muvafakat etmez ise, o lâyiha ve teklif reddolunmuş olur. Aksi takdirde maddeler ve bunlara müteferri' tâdil teklifleri müzakere edilerek kat'iyen kabul veya redleri hakkında âra-i Hey'ete müracaat olunur.

Madde: 69- Müstacelen müzakeresi kabul edilen lâyiha ve tekliflerin esnâ-i müzakeresinde talep olunacak tadiât veya ilâvâtı mübeyyin takrirlerin esbabı mucibesi sahipleri tarafından mucmelen izah olunur.

Vükelây-i devletten biri veya encümen-i aidi tarafından talep vukuunda, bu takrirler behemal encümene gönderilir. Böyle bir talep vuku bulmadığı takdirde, mazbata muharririnin olbaptaki mütalâası bâ'-del'istima' takririn nazar-ı mütalâaya alınıp alınmaması Hey'etçe bilâ müzakere ve rey-i işârî ile kararlaştırılır. Verilen karar nazar-ı mütalâaya alınması merkezinde ise, takrir liec-littetkik encümene havale edilir.

Madde: 70- Müstacelen müzakeresi karargir olan bir lâyiha veya teklifin muhtevi olduğu maddeler kabul olunduktan sonra hey'eti mecmuası reye konulur. Bu suretle rey-i kat'i istihsalinden evvel aza-i Hey'etten her biri anın kabul veya reddini müeyyid mülâhazât-ı umumiye beyan edebilir.

Yine rey-i kat'i istihsalinden evvel lâyihanın veya teklifin tashih-i ibaresine lüzum görünür ise, bunu Hey'et-i Umumiyyede veya ledet havale encümende yapmak caizdir. Ancak encümen havale talebinde bulunacak olursa, herhalde havale olunmak lâzım gelir. Encümen bilâ tehir tashihat-ı lâzimeyi icra ve lâyiha-i müsahhahayı Hey'ete, ita eder. İşbu tashihat Hey'ette okunarak yalnız bunlar hakkında müzakere cereyan eder.

Madde: 71- Lâyiha veya teklifin hey'eti umumiyyesi müzakere bulunduğu esnada veya işbu müzakere-i umumiyyenin hitamında, azadan birinin esbâb-ı mucibe beyânıyla vakıf olacak talebi üzerine Hey'eti müstaceliyet kararından rücû' edebilir.

Mevadd-ı kanuniyenin müzakeresine mübaşeret olunduktan sonra müstaceliyet kararından rücû talep olunamaz.

Şu kadar ki, maddelerin hitam-ı müzakeresinde lâyiha-ı kanuniyenin hey'eti umumiyyesi rey'e konmadan evvel müsta'celiyet kararından rücû olunabilir.

Madde: 72- Müsta'celiyet müzakeresi kabul edilmeyen lâyiha ve tekliflerin tetkik ve müzakeresi alelumum levâyih-ı kanuniye hakkında cari olan usule tâbidir.

SEKİZİNCİ FASIL

İSTİHSAL-İ ARANIN USUL VE KAİDESİ

Madde: 73- Hey'etin müzakeresine havale olunan hususat hakkında iki suretle beyân-ı rey edilir:

(1) Rey-i alenî.

(2) Rey-i haff.

Rey-i alenî iki türdür: Birincisi, rey-i işarî (işaret-i mahsusa), ikincisi tâyin-i esâmî.

Rey-i işarî el kaldırmak veya ayağa kalkmak; tâyin-i esâmî de üzerinde âzanın isimleri muharrer olan beyaz veya kırmızı renkli varakalarla rey vermektir ibaretir.

Rey-i haff kabul veya adem-i kabule delâlet eden beyaz veya kırmızı renkli yuvarlaklarla ita-i reyden ibaretir.

Madde: 74- İşbu Nizâmname mucibince tâyin-i esâmî veya rey-i haffiye müracaat mecburi olan ahvalden maada cemi' hususâtta rey-i işariye müracaat olunur.

Rey-i işaride ekseriyet husul ve adem-i husulünü Reis ile azadan olan kâtipler temyiz eder.

İştibâh vukuunda, aynı usul ile bir kere daha rey toplanır, yine iştibâh hası olur ise, tâyin-i esâmî usulüve reye müracaat edilir.

Gerek birinci ve ikinci rey-i işarî arasında, gerek ikinci rey-i işarî ile tâyin-i esâmî usulünün icrası beyinde irâd-ı kelâm için kimseye ruhsat verilmez.

Madde: 75- Tâyin-i esâmî usulünün icrası evvelâ madde-i salifede beyan olduğu üzere iki defa rey-i işariye müracaat olup da iştibâh vukuunda; saniyen azadan lâakal beş zâtın veya hükümetin talebi üzerine her nevî kanun lâyihaları hakkında lâbüddür.

Şu kadar ki, esnâ-i müzakerede Nizâmname-i Dahilî ahkâmına tevfi-k-i harekete daveti mutazammın mesail ile âza-i Hey'etten birinin iradî kelâmdan men'ine veya takbihine dair mevad be-hemahal rey-i işarî ile kararlaştırılır.

Madde: 76- Âza tarafından vuku bulacak tâyin-i esâmî talepleri tahriir olmak şarttır. Ancak bir mesele hakkında iki defa rey-i işariye müracaat olup da ekseriyet usulünde iştibâh edildiği zaman, tâyin-i esâmî usulünün icrası şifâhen talep olunabilir. Ve bunun için azadan yalnız bir zâtın talebi kâfidir.

Tahriir ve şifâhî talebdan her birinde gerek talep sahiplerinin, gerek meselenin leh ve aleyhi-ne rey verenlerin esamisi Zabıt Ceridesine geçirilerek Takvim-i Vakayi' ile ilân olunur.

Madde: 77- Tâyin-i esâmî usulü veçh-i âti üzere icra olunur.

Âza-i Hey'et yerli yerine oturmuş oldukları halde, Meclis hademesi rey sandıklarını gezdirerek azadan her biri üzerinde kendi ismi muharrer varakadan ya kabul mânasına olan beyaz varakayı, veya adem-i kabul mânasına olan kırmızı varakayı açık bir zarf derûnunda olduğu halde bizzat sandığın içine atar. Bu muamele tamam oldukça Reis tarafından hitam-ı muamelenin beyaniyla beraber sandıklar azadan kâtipler tarafından küşad ve rey varakaları nev'ilerine göre tasnif edilerek neticesi taraf-ı rıyasetten Hey'ete tebliğ olunur.

Madde: 78- Madde-i sâlifede münderiç tâyin-i esâmî usulünün kürsüde icrası azadan lâakal beş zât tarafından talep vukuuna mütevakıftır. Bu talep Hey'etçe bilâ müzakere reye vaz' olunur ve kabulü halinde veçh-i âti üzere muamele cereyan eder:

Azadan her biri kâtipler tarafından verilecek bir yuvarlağı kürsi-i hitabet üstünde duran tatbik sandığına atıktan sonra, ya kabul mânasına olan beyaz varakayı veya adem-i kabul mânasına olan kırmızı varakayı açık bir zarf derûnunda olduğu halde, yine kürsi-i hitabetteki rey sandığına bizzat vaz' eder. Hitam-ı muamelede sandıklar kâtipler marifetiyle küşad ve yuvarlaklarla rey varakaları tatad olunarak mutabakat halinde rey varakaları nev'ilerine göre tasnif edilir ve netice taraf-ı rıyasetten Hey'ete tebliğ olunur.

Adem-i mutabakat halinde yoklama icrası ile muamele-i vakia tekrar edilir.

Madde: 79- Herhangi bir mes'ele hakkında rey-i hafî usulüne müracaat olunmasını: Âza-i Hey'etten biri tahrîren veya şifâhen talep edebilir. Talep-i vaki Hey'etçe kabul edildiği takdirde veçh-i âti üzere muamele olunur:

Âza-i Hey'etten her biri kendilerine verilen beyaz ve kırmızı yuvarlaklardan birini kürsünün üzerindeki rey sandığına, diğerini tatbik sandığına atar.

Beyaz yuvarlak kabule, kırmızı yuvarlak adem-i kabule işaretir. Bu muamelenin hitamında Reisin ihtarı üzerine evvelâ tatbik sandığından, ba'dehû rey sandığından çıkan yuvarlaklar azadan kâtipler marifetiyle tatad olunur. Bunlar yekdiğerine mûsavi ise, rey sandığından çıkan yuvarlaklar nev'ilerine göre tasnif ve neticesi taraf-ı rıyasetten Hey'ete tebliğ olunur. Tatbik ve rey sandıkları muhteviyatı yekdiğerine mûsavi değil ise, yoklama icrası ile muamele-i vakia tekrar olunur.

Madde: 80- Azadan hiç bir zât, rûfeka'sı nâmına bilvekalâ rey veremez.

Müzakere salonu haricinden, her ne vasıta ile olur ise olsun, gönderilen rey varakaları kabul olunmaz.

Madde: 81- Gerek rey-i hafî, gerek rey-i alenî istihsali halinde reylerin tadadına başlanmadan evvel yoklama usulünün icrası talep ve buna Hey'etçe bilmüzakere ve rey-i işarî ile muvafakat edilecek olursa, yoklama icra olunur.

Yoklama usulü, Âza-i mürettebenin esâmî kâtiplerden biri ma'rifetiyle okunup hazır bulunanlar mevcut olduklarını beyan ettikçe isimleri hizasına caize çekmekten ibarettir.

Madde: 82- Hey'eti Umumiyyede ve şubelerde encümenler rey-i hafî varakasıyla intihap olunur. Teklif-i alenî tarihîyle intihap icrası caiz değildir.

Madde: 83- Mevki-i müzakerede bulunan bir madde iki veya daha ziyade meseleyi cami ise, bunların bittetrik ayrı ayrı rey'e vaz'ı talep olunduğu takdirde ifa-i müktezası zarıdır.

Madde: 84- Mevzubahs olan bir maddenin veya teklifin müzakeresine ve reye vaz'ına mahal olmadığına veya bilâ müzakere reye vaz' edilmesine dair olan teklifler mes'ele-i mukaddeme teşkil eder. Mes'ele-i mukaddeme her vakit irâd olunabilir.

Mesele-i mukaddemeyi irâd eden zât esbâb-ı mucibesini mücmelen beyan edebilir.

Mes'ele-i mukaddeme mevzubahs olan maddenin müzakeresini tehir eder. Ve eğer bir lâyiha-i kânuniyye hakkında dermeyeran olunmuş ise, hükümet ve encümen, ve bir teklif hakkında dermeyeran edilmiş ise, teklif sahibi istima' olunduktan sonra bilâ müzakere ve rey-i işarî ile karara rabtolunur.

Madde: 85- Bir maddenin müzakeresinden evvel, diğer bir madde müzakere olunmak ve bir maddenin müzakeresi vakt-i ahire ta'lik edilmek veya müzakere edilmekte olan bir madde encümene iade kılınmak gibi teklifler, mes'ele-i müste'hire teşkil eder.

Mes'ele-i müste'hire mevzubahs olan maddenin müzakeresini muvakkaten tatil eder.

Mesele-i müste'hire irâd eden zât esbâb-ı mucibesini mücmelen beyan eder. Mes'ele-i müste'hire bilâ müzakere ve rey-i işarî karara raptolunur. Ancak Nizamnâme-i Dahillî ahkâmına ve rûzname sırasına riayete dâvet olunmak hakkındaki teklifler Meclisin reyine müracaata hacet olmaksızın madde-i asliyyenin müzakeresine takdim edilir.

Müsta'celiyeti talep olunmayan kanun teklifleri hakkında lâyiha encümeninin mazbatası Hey'eti Umumiyyede okunmadıkça mes'ele-i mukaddeme dermeyeran edilemez.

Madde: 86- İrâd-ı kelâm etmekte olan bir zât sözünü itnam etmeden evvel mes'ele-i mukaddeme ve müste'hire dermeyeran olunamaz.

Madde: 87- Kâffe-i müzakerât, sülûsan ekseriyetle meşrû olmayan ahvalde, hazır bulunan azanın ekseriyet-i mutlakası ile karargir olur.

Tesavi-i ara vukuunda Reis in rey-i iki addolunur.

Huzuru muktazi azanın vücudunu Reis ile kâtipler bilmüşahede takdir ederler. İstibah husulünde yoklama icra edilir.

Madde: 88- Kanun lâyiha ve teklifleri madde madde reye konulur ve maddeler tamamen kabul olunduktan sonra lâyiha ve teklif in heyeti umumiyyesi hakkında reye müracaat edilir.

Tâdil teklifleri madde-i asliyyeden evvel reye vaz'olunur ve eğer kabul olunmaz ise, madde-i asliyye hakkında reye müracaat edilir.

Muvazene-i Umumiyye Kanununun hey'eti umumiyyesine ait müzakere hitam buldukda mevadd-ı kanuniyenin müzakeresine geçilip geçilmemesi tâyin-i esâmî usulüyle reye konulur. Maddelerin müzakeresine geçilmesi karargir olur ise, her madde ayrı ayrı müzakere ile reye vaz'olunur.

Muvazene-i umumiyye kanununa merbut varidat ve mesarîfât cetvelleri fasıl fasıl müzakere ve her fasıl için ayrıca istihâlâ rey edilir.

Madde: 89- Hey'eti Umumiyyede her madde kabul veya red olundukça Reis tarafından netice-i karar, "Hey'et ekseriyetle veya bilittifak kabul etti" yahut "etmedi" diye Hey'ete tebliğ edilir.

DOKUZUNCU FASIL İNTİZAM VE İNZİBAT

Madde: 90- Hey'eti Umumiyye müzakerâtında nizam ve intizamın muhafazası için âza hakkında dört nev'î mücazât-ı inzibâtıyye tatbik olunabilir:

- (1) İhtar.
- (2) Zabınameye kayıt olunmak üzere ihtar.
- (3) Takbih.
- (4) Müzakere salonundan muvakkaten ihraç.

Madde: 91- İhtar cezası, otuz dokuzuncu maddede muharrer harekâtdan biriyle Meclisin intizamını ihlâl eden âza hakkında tatbik olunur.

Zabıtnameye kayıt olunmak üzere ihtar cezası, bir defa ihtar vukuundan sonra aynı celse esnasında ihtarî müstelzim harekâtdan biri ile tekrar Meclisin intizamına hâlel getiren âza hakkında tatbik olunur.

Madde: 92- İhtar cezasını müstelzim harekâtın vukuunu takdir ve cezayı tatbik etmek Reis'e aittir. İhtar muamelesini gören âza buna mutavaatla beraber, tebrî-i zimmet için söz ister ise, ruhsat verilir.

İrâd-ı kelâma mezun olmadığı halde söz söylediğinden dolayı ihtar muamelesi gören azaya tebrî-i zimmet için ruhsat itasını Reis celse nihayetine talik edebilir. Tebrî-i zimmete dair söylenen sözleri Reis kâfi görmez ise, ihtar cezasını ibkâ eder.

Madde: 93- Bir celse zarfında iki defa ihtar cezasını gördükten sonra, üçüncü defa ihtarî müstelzim harekâta bulunan azanın o gün Meclis hitâmina kadar irâd-ı kelâmdan memnuiyeti Reis tarafından telif edilebilir. Ve buna Hey'etçe bilâ müzakere ve rey-i işari ile karar verilir.

Madde: 94- Takbih cezasını müstelzim olan ahval berveçhi âtidir:

(1) Madde-i salife mucibince irâd-ı kelâmdan memnuiyet hakkında Hey'etçe verilen karara mutavaat etmemek.

(2) Hey'eti Umumiyyede gürültü çıkarılmasına veya azadan müteaddit zevatın mesai-i Meclise iştiraktan imtina etmelerine önayak olmak.

(3) Bir arzuhal takdimi için tarik-i âmde toplanan cem-i gafir ile Meclis-i Ayan arasında vasi-ta olmak.

(4) Azadan veya erkân-ı hükümetten bir veya bir kaç zât hakkında tahkir ve tehdidi mutazammın tâbirat kullanmak.

Madde: 95- Madde-i sâlifede muharrer ahvalden birine tasaddi eden âza hakkında takbih cezasının tatbiki Reisin telifi üzerine Hey'etçe bilâ müzakere ve rey-i işari ile kararlaştırılır ve karar-ı vaki taraf-ı -riyasetten alenen kendisine beyan ile beraber zabıtnameye derci emrolunur.

Madde: 96- Müzakere salonundan muvakkaten ihraç cezasını müstelzim olan ahval berveçhi âtidir:

(1) Takbih muamelesine mutavaat etmemek.

(2) Aynı celsede iki defa takbih cezasına uğradıktan sonra üçüncü defa olarak takbihi müstelzim ahvalde bulunmak.

(3) Hey'eti Umumiyyede muamelât-ı cebriye icra ve azadan bir veya bir kaç zâtı bu kabil muamelâta teşvik etmek.

(4) Hey'eti Meb'usan ve Ayanın umumunu veya bir kısmını veya Reisini tahkir etmek.

Madde: 97- Madde-i salifede muharrer ahvalden birine tasaddi eden âza hakkında muvakkat ihraç cezasının tatbiki Reisin telifi üzerine Hey'etçe bilâ müzakere ve rey-i işari ile kararlaştırılır. Muvakkat ihraç cezasına düçar olan âza Reisin ihtarî üzerine derhal müzakere salonundan çıkmağa mecbur ve ondan sonra bir biri ardınca üç celsede bulunmaktan memnu'dur.

Adem-i mutavaat halinde Reis muvakkaten celseyi tatil eder. Celsenin aynı günde tekrar küşadı caizdir.

Muvakkat ihraç kârârları zabıtnameye dercolunur.

Madde: 98- Takbih veya muvakkaten ihraç kararlarından evvel alâkadar olan azaya bizzat yahut rûfekaşından biri vasıtasıyla tebrie-i zimmet için söylenen sözleri Reis kâfi görmez ise, cezanın tatbikini Hey'ete teklif eder.

Madde: 99- Ayan dairesi dahilinde azadan biri bir cünha veya cinayet işleyecek olur ise, Reis emriyle o zât riyaset odasına celbolunarak Şûray-ı riyaset âzası hazır oldukları halde kendisinden istihzah-ı madde olunur. Anın üzerine bir zabıt varakası tutularak lüzum görülüyor ise, Makam-ı Sadârete gönderilir.

Eğer o sırada Meclis hâl-i içtimada ise Reis tarafından Hey'et-i Umumiyyeye beyanı hâl olunarak celse muvakkaten tatil olunur.

ONUNCU FASIL

MEZUNİYET

Madde: 100- Hey'eti Ayan hâl-i in'ikadda bulundukça âzası gerek Hey'eti Umumiyyenin celselerine ve gerek memur oldukları encümenlere devam ile mükellef olup bir mazeret-i meşrua dolayısıyla gelemeyecek olan zevat makam-ı riyasete ihbar-ı keyfiyet eder; şu kadar ki, işbu gaybubet bir haftayı mütecaviz edecek olur ise, madde-i âtiyye veçhile Meclisten istihşâl-i mezuniyet etmek lâzım gelir. Hastalık sebebiyle Meclise gelemeyecek olan zât makam-ı riyasete haber verir ve taraf-ı riyaseten Hey'eti Umumiyyeye malûmat ita olunur.

Madde: 101- Ahval-i müstâcelede Reis onbeş gün tecavüz etmemek ve ilk celsede Hey'et-i Umumiyyeye bildirmek şartıyla mezuniyet verebilir.

Madde: 102- Meclis müctemî olduğu zaman mezuniyet talebinde bulunan zât makam-ı riyasete müracaat eder ve keyfiyet taraf-ı riyasetten divan-ı riyasete havale edilir. Divân-ı riyaset, netice-i tetkikatı, ya tahriren veya Reis vasıtasıyla şifahen Hey'ete arz eder. Ve Hey'etçe bilâmûza kere ve rey-i işarî ile kararı verilir.

Madde: 103- Meclisin müddeti tâtiliyesi zarfında Dersaadetten gaybubet edecek olan âza yalnız mahall-i azimetini Reise bildirir.

Âdi veya fevkalâde içtimalar bidayetinde hasbel mazere Mecliste isbat-ı vücut edemeyecek olan azanın alel usûl istihşâl-i mezuniyet eylemesi lâzımdır.

Madde: 104- Alelusûl istihşâl-i mezuniyet eylemeksizin gaybubet eden veya mezuniyeti hitam bulduğu halde Meclise avdet etmeyen âzanın devre-i içtimaiyyeye tesadûf eden gaybubetleri müddetince maaşlarının tediyesi tecil ve keyfiyet taraf-ı riyasetten hey'et-i umumiyyeye tebliğ olunur. Ve bilâhare beyan edeceği mazeret hey'eti umumiyyeye şayan-ı kabul görülürse maaş-ı müeccele tediye, aksi takdirde kat' edilir.

ONBİRİNCİ FASIL

ARZUHALLER

Madde: 105- Hey'et-i Ayana verilen arzuhaller sahibinin imzasıyla mûmzi olmak ve şöhetiyale, mahall-i ikameti arzuhalin zirinde gösterilmek ve bir kaç imzayı havî ise, içlerinden birinin olsun ikâmetgâhı tasrih edilmek ve bir de sahibi veya eshab-ı müddei sıfatında bulunmak şarttır.

Madde: 106- Hey'et-i Ayana verilecek arzuhaller Reise gönderilmek lâzım gelir.

Arzuhalin makam-ı riyasete tevdiine azadan biri dahi tavassut edebilir ise de, o halde, vasıta olan zât arzuhalin kendi vasıtası ile verildiğini şerh ile zirini imza etmesi lâzımdır.

Tarık-ı âmm üzerinde toplanmış bir cem-i gafirin getirdiği veya gönderdiği arzuhaller kabul olunmaz ve bu kabil arzuhallerin Reise itasına azadan hiç bir zât tavassut edemez.

Madde: 107- Alelusul istihsâl-i mezuniyet eylemeksizin gaybubet hibinin isim ve şöreti, mahall-i ikâmeti, arzuhalı Ayan âzasından biri vasıtasıyla verilmiş ise, o zâtın ismi defter-i mahsusuna kayıd olunur. Bâdehû Reis tarafından istid'â encümenine gönderilir.

Madde: 108- İstida encümeni kendisine havale olunan arzuhaler hakkında üç nev'î karar itihaz edebilir:

- (1) Arzuhalı ait olduğu nazıra tebliğ etmek.
- (2) Ait olduğu nazıra tebliği ile beraber Hey'eti Umumiyyeye arz eylemek.
- (3) Bir nâzır'a veya Hey'eti Umumiyyeye tebliğe şayan görmemek.

Madde: 109- Vükelây-i devletten birine tebliği karargir olan arzuhal, ya bir tezkere ile veya arzuhal zahrına yazılacak derkenar ile gönderilir. Bu kabil tebligata nihayet bir ay zarfında cevap zuhur etmez ise, kâtib-i umuminin müzekkeresi üzerine taraf-ı rıyasetten bâ tezkere te'kit olunur. On beş gün zarfında bu te'kide de cevap zuhur etmez ise, encümenin talebi üzerine o nezaretin nâzırı encümene davet edilir.

Madde: 110- Vükelâdan birine tebliğ ile beraber Hey'eti Umumiyyeye arzı karargir olan arzuhal üzerine encümence bir mazbata tanzim ve Reise ita olunur. Reis evvelemirde bu mazbata münderecatına Hey'ete tebliğ ederek, lüzum görüldüğü takdirde tab' ve tevzii ile rûznâmeye ithal eder.

Madde: 111- Bir kimse şahsından dolayı olup da evvelemirde memurin-i âfdesine veya o memurların tâbi bulunduğu mercie müracaat etmeksizin Hey'eti Ayana arzuhal verdiği anlaşılır ise, o arzuhal reddolunur.

Her arzuhal hakkında hâsıl olan netice-i karar tahriren sahibine bildirilir.

Madde: 112- İstid'â encümeni kendisine havale olunan arzuhalerin hülâsa-i meali ve bunlar hakkında ittihaz olunan kararları mübeyyin olarak her ay nihayetinde bir cetvel tanzim eder ve bu cetvel tab'ettirilerek azaya tevzi' olunur. Encümence görülen lüzum üzerine ittihad-ı âra ile karar verildiği halde, bir arzuhalin yalnız numarası ve sahibinin, isim ve şöreti ve netice-i tetkikatın cetvele derciyle iktifa etmek caizdir.

Azadan her biri cetvelin yevm-i tevziinden itibaren bir ay zarfında mezkûr cetvelde münderiğ her hangi bir arzuhalin Hey'eti Umumiyyede tetkik ve müzakeresini talep edebilir. Taleb-i vaki kabul olduğu takdirde, istid'â encümeni mezkûr arzuhalin bir mazbata tanzim ve takdimine mecburdur.

Müddet-i mezkûrenin inkızasından sonra encümenin mukarrerah kesb-ü kat'iyet eder.

ONİKİNCİ FASIL

HEY'ET'İ AYANIN HEY'ET-İ MEBUSAN İLE MUAMELÂT VE MÜNASEBÂTI

Madde: 113- Meclis-i Meb'usan âzası tarafından ita edilip Meclisi mezkûrece kabul ve Hey'eti Ayana irsal olunan kanun teklifleri alelumum levâyih-ı kanuniyye hakkında câri olan usule tevfi-kan tetkik ve müzakere olunur. Bu kabil teklifler Meclis-i Meb'usanda müstâcelen müzakere olunmuş ise, Hey'eti Ayanda da o suretle müzakeresi tarâf-ı rıyasetten reye konulmak lâzımdır.

Madde: 114 — Aynı hususa müteallik olarak Meclis-i Ayan ve Meb'usan âzası tarafından kendi hey'etlerine birer kanun teklifi vaki olmuş ve Meclis-i Meb'usan kendisine ita olunan teklifin müzakeresine evvelce ibtidar etmiş bulunur ise, bu babda Meclis-i Meb'usanca bir karar verilmezden evvel Meclis-i Ayandaki teklif rûznâmeye konulamaz.

Madde: 115- Bir lâyiha-i kanuniyye hakkında Hey'eti Ayanca icra kılınan tadi lâta Meclis-i Meb'usan muvafakat etmez ve Meclis-i Ayan tadi kararında ısrar eder ise, her iki Mecliste o lâyi-hayı tetkik etmiş olan encümenlerin aded-i âzası müsavi olmak şartıyla, birleşerek keyfiyeti tetkik etmelerini Meclisi Ayan Reisi veya azadan herhangi bir zât teklif edebilir ve bu teklif kabul olunduğu takdirde Meclis-i Ayan Reisi keyfiyeti Meclis-i Meb'usan Reisine bildirir.

Madde: 116- Meclis-i Ayanın bu baktaki kararı Meclis-i Meb'usanca da kabul olunduğu takdirde teşkil kılınacak olan muhtelit encümen mucib-i ihtilâf olan tadi lât hakkında itilâf hâsıl eder ise ana göre tertip ve tahrir olunacak metn-i madde, Meclis-i Ayan encümeni tarafından Hey'et-i Umumiyye-i Ayana arz edilir ve müzakerât-ı umumiyye bunun üzerine cereyan eder.

Madde: 117- Muhtelit encümen teşkili hakkındaki teklife Meclis-i Meb'usanca muvafakat gösterilmez veya tarafeyn encümenlerin akdi ihtilâfa muvaffak olamaz yahut muhtelit encümenin karar Hey'et-i umumiyyede kabul edilmez ise, lâyiha mevki-i müzakereden kaldırılır ve aradan iki ay geçmedikçe tekrar rûznâmeye konulamaz. Bu müddetten evvel müzakerenin küşâdı yalnız taraf-ı hükümetten vâki olacak teklif üzerine câridir.

Madde: 118- Bir lâyiha veya teklifin müstaceliyet kararıyla Tasdik-i Hazret-i Padişahıye arzına Meclis-i Meb'usanda ayrıca karar verilmiş ise, mezkûr lâyiha veya teklif Hey'eti Ayanda kabul olunduktan sonra, Meclis-i Ayan Reisi işbu müstaceliyet kararı hakkında Hey'etin rey'ini sual eder ve Hey'etçe kabul olunduğu takdirde Kanun-u Esasinin madde-i mahsusası mucibince amel olunmak üzere keyfiyet-i müstaceliyet, lâyiha-i kanuniyyenin bâlâsına işaretle Kuvve-i İcraiyyeye tebliğ olunur.

Madde: 119- Hey'eti Ayanda kabul olunan bir lâyiha veya teklifin müstaceliyet kararıyla Tasdik-i Hazret-i Padişahıye arzı zımnında hükümete tebligat icrasını azadan herhangi bir zât talep edebilir ve kabulü halinde keyfiyet Meclis-i Meb'usana bildirilir. Oraca da kabul edilecek olur ise, her iki Hey'etin bu karar, lâyiha-i kanuniyyenin bâlâsına işaretle Kuvve-i İcraiyyeye tebliğ olunur.

Madde: 120- Meclis-i Ayanda suret-i kat'iyede kabul olunan kanun lâyiha ve teklifleri Kuvve-i İcraiyyeye tevdi' edilmekle beraber tarih-i kabul ve tevdi'leri Meclis-i Meb'usan riyasetine bâtezkere bildirilir.

ONÜÇÜNCÜ FASIL İNİZİBATI DAHİLİ

Madde: 121- Hey'eti Ayanın Emniyet-i dahili'yye ve hariciyyesini muhafaza için lâzım gelen takyidâtın icrası münhasıran Reise aittir. Hey'eti Ayana memur olan kuvve-i askeriyye ve inziba-tiyye Reis'in taht-ı emrinde dir.

Madde: 122- Hey'eti Ayanın inzibat-ı dahiliyesine müteallik icraat Hey'et namına olarak Re-is'e aittir.

Madde: 123- Hariçten hiç bir kimse hiç bir sebeple müzakere-i umumiyye salonuna giremez.

Meclis-i Meb'usan âzasından maadası, Reisin müsaadesi veya kestörlük marifetiyle verilmiş dühuliyeye varakası olmadıkça samîfne mahsus localara dahil olamaz.

Meclis-i Ayana müsellâhan girmek memnu'dur.

Madde: 124- Hey'eti Umumiyye mün'akit olduğu esnada samîfne mahsus mahallerde bulunanların sükûn ile adâb-ı hörmete riayet etmeleri şarttır.

Saminden her kim Meclis müzakeratından dolayı tahsin veya ademi-i tahsini mutazammın bir şey yapar veya söyler ise, Reisin emriyle derhal hademe tarafından Meclis haricine çıkarılır.

Müzakerat-ı umumiyyeye manî olacak harekette bulunanlar daireden çıkarılmakla beraber haklarında merci-i aidine beyan-ı şikâyet olunur.

ONDÖRDÜNCÜ FASIL

HİDEMÂT-I TEŞRİİYYE VE İDARİYYE

Madde: 125- Meclis-i Ayanın hidemât-ı dahiliyesi iki nev'idir: Biri hidemât-ı teşriiyye, diğeri hidemât-ı idariyye.

Hidemât-ı teşriiyye Meclis-i Ayan encümenlerine ait muamelâtı, zabıtnamelerin tanzim ve neşir ve ilânını, Mecliste kabul olunan kanunların Kuvve-i İcraiyye sevk ve tevdiini, Meclise ait muhaberâtı ve evrak ve vesaiik ihtiva eder. İşbu hidemât makam-ı riyasetin nezaret ve mürakabe-i âliyyesi ve kâtib-i umumîliğin idare ve mes'uliyeti tahtında ifa olunur.

Hidemât-ı teşriiyyenin suret-i icrası, bu hizmetlere memur olanların vazife ve selâhiyetleri, şerait-i tâyin ve terakkileri, mesuliyet derecatı Divân-ı Riyasetçe tanzim olunacak talimât-ı mahsusa ile kararlaştırılacaktır.

Madde: 126- Hidemât-ı idariyye umur-u hesabiyyeyi Meclis müstahdeminine, matbaa ve kütüphaneye, Meclis binasına ait muamelâtı ihtiva eder. İşbu hidemât kestörlerin nezareti tahtında memurin-i âidesi marifetiyle ifa olunur.

Hidemât-ı idariyyenin sûret-i ifası idare memurin ve müstahdeminin vazifeleri şerait-i tâyin ve terakkileri mesuliyetleri Divân-ı Riyasetçe tanzim olunacak tâlimât-ı mahsusa ile kararlaştırılacaktır.

Madde: 127- Meclisin umur-u hesabiyyesi bütçenin tertip ve tanziminden, hesab-ı kat'i itasından, Meclis tahsisatının ahz ve sarfından ibarettir. İşbu vezâif kestörler tarafından müştereken ifa olunur.

Madde: 128- Meclis'in bütçesi makâm-ı riyasetin reyî alındıktan sonra, kestörler tarafından müştereken tanzim ve Divân-ı Riyasete takdim olunur. Meclis'in mesarif bütçesi Devlet muvazene-i umumiyyesinin şâmil olduğu müddete münhasırdır.

Madde: 129- Kestörler her devre-i içtimaiyye ihtidasında sene-i sabika bütçesine ait hesab-ı kafiyyi müştereken tanzim ve ba mazbata Hey'et-i Umumiyyeye takdim ederler.

Hesab-ı kat'i cetveli ve mazbatası, Hey'et karariyle tetkik-i hesabât encümenine havale olunur. Encümen sarfiyatın usule ve talimât-ı mahsusasına muvafik surette icra olunup olunmadığını alelmüfredat tetkik ederek neticeyi bir mazbata ile Hey'et-i Umumiyyeye arzeder ve Hey'et-çe karar verildikten sonra hesab-ı kat'i cetveli ve buna müteferri' bilumum evrak ve vesaiik mahzen-i evrak tevdi' olunur.

Madde: 130- Kestörler her sene kendi içlerinden bir zâtı amir-i îta olmak üzere intihap ederler. Bu zât bütçede mürakkam tahsisatı ahz-u kabza, sarfiyat hakkında kestörler tarafından müştereken verilecek kararları icra ve vezneyi suret-i daimeye teftiş ederler. Emr-i teftiş diğerkestörler tarafından dahi ayrıca müştereken ve münferiden icra olunabilir.

İta emirleri bütçede mürakkam tahsisat dairesinde verilir. Her masrafın evrâk-ı müsbitesi olbapdaki îta emrine merbut ve her îta emri âmir-i îta olan kestör tarafından mûmzi bulunmak lâzımdır.

Madde: 131- Âmir-i îta olan kestör ile alâkadarları arasında tahaddüs edecek ihtilâfâtın merci-i halli, Divân-ı Riyasettir.

Madde: 132- Vezne muamelâtını dahîl rûyete memur olan Muhasebe Müdürü Hey'eti Umumiyyeye izafeten tetkik-i hesabât encümenine karşı mes'uldür.

ENCÜMEN-İ RİYASET NİZAMNAMESİ¹

Madde-1- Encümen-i Riyaset Meclis-i Ayan Reisi, Reisvekilleri, Ayan'dan olan katipler, ve idare memurlarından oluşur.

Madde-2- Encümen-i Riyaset Meclis-i Ayan zabıtnamelerinin kaç nevi olacağı ve ne tarzda tanzim edileceği ve Ayan dairesinin hizmet-i dahiliyesinde bulunacak müstahdeminin vazifeleriyle suret-i tayinleri ve maaşları ve şerait-i terakkileri hakkında kavaid-i lazımayı vaz ve ittihaz eder.

Madde-3- Meclis-i Ayan Başkatibi ile aklam ketebesinin nasp ve azilleri hakkında karar ittihaz eder.

Madde-4- İdare memurlarının teklifi üzerine hademenin tayin ve tebdilini tasdik eder.

Madde-5- Encümen-i Riyaseti terkip eden zevattan biri veya birkaçı hakkında vazifelerinin tarz-ı ifasından dolayı şikayet vukuunda tedkikat-i lazime icra ile lazım gelen tedabiri kararlaştırır (**Kabul edilmedi, s. 315-316**).

Madde-6- Meclisin binasında bazı aksamın tebdil veya ıslahına dair vuku bulacak talep ve teklifleri tetkik eder ve icabını kararlaştırır.

Madde-7- Meclis bütçesinin tetkik ve murakebesi hakkı muhasebe encümenine ait olmakla beraber, Meclis-i Ayan'ın kütüphanesinde muktazi asarın tedariki gibi masarif-i daime haricinde sarfiyaya karar ita eder.

Madde-8- Ayan ve Mebusan dairelerinin hizmet-i dahiliyesince, her iki daireyi alakadar eder bir hususun, müştereken müzakeresine lüzum görüldüğü ve Meclis-i Mebusan Heyet-i İdaresi tarafından müzakereye muvafakat edildiği takdirde, her iki heyet içlerinden tensip edecekleri nispette aza tayin ederler ve bunlar müştereken ittihaz edecekleri kararları mensup oldukları heyetlere tevdi ederler .

Madde-9- Gerek Takvim-i Vekayî'ye ve gerek matbuata resmen verilen zabıtlarda ifadatin yanlış derc edildiğine aza tarafından vaki olan şikayet, Encümen-i Riyasetçe tetkik ile icab-ı icra edilir. Tetkikatın neticesi, Başkıtâbette bulunmuş olan azaya veyahut icabında Heyet-i Umumiyye bildirilir.

Madde-10- Meclise ait olan evrakın sirkat ve muhteviyatının suret-i gayr-ı meşruada ifşa veya suretlerinin ahere ita edilmesi gibi ahvalin vukuunda Heyet-i umumiyenin kararıyla, encümen-i riyaset tahkikata mübaşeret eyler. Ve bu sırada tahkikatın hüsn-u neticeye isaline medar olacak her türlü iza-hatı, Meclis-i Ayan azasının her birinden talep ve iltimas edebilir. Tahkikatın neticesi Heyet-i Umumiyye tebliğ edilir.

Madde-11- Nizamname-i dahilin kısmen veya kâmilen tadiline memur bir encümen-i mahsus intihap edilmiş ise, tadilatı müştereken tetkik maksadıyla, Encümen-i Riyasetle birleşebilir. Bilhassa Encümen-i Riyaset azasının selahiyet ve vazife-i mahsuslarının tadiline karar verilirse, Encümen-i Riyasetle birleşmek lazımdır.

Madde-12- Bir hükümet-i ecnebiyye tarafından memleketlerin yevm-i mahsus veya diğer mera-sim için Meclis-i Ayan'ın bir veya birkaç azası davet olunduğu hakkında, Hariciye Nezareti vasıtasıyla Meclis-i Ayan Riyasetine tebligat vukuunda gidecek aza, Heyet-i Umumiyye intihap olunur. Şu kadar ki Meclisin devre-i tatiliyesinde bu gibi davetler vaki olursa azanın intihabı Heyet-i Riyasetin cümle-i selahiyetindendir.

1 Meclis-i Ayan Zabıt Ceridesi, Devre:1, İçtima Sıncı: 3, İnikad:49, Cilt:4 , s.300-322. ayrıca bkz: H. Aliyar DEMİRCİ (2006), İkinci Meşrutiyet'te Ayan Meclisi 1908-1912, İstanbul, Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı, s.427-428.

Madde-13- Dersaat'te veya vilayette vaki olacak merasim için Heyet-i Ayan'a davetname vüründünde merasime iştirak edecek aza Heyet-i Riyasetçe (aynen) intihap olunur ve Heyet-i Umumiyyeye malumat verilir.

Madde-14- Encümen-i Riyaset icraatından Heyet-i Umumiyyeye karşı mesuldür. Heyet-i Umumiyye azasından her bir zat, Heyet-i Riyasetin (aynen) veya azasından birinin icraat ve muamelatı hakkında Heyet-i Umumiyyeye taleb-i izahat etmek hakkını haizdir (**Kabul edilmemi**).

Madde-15- Meclis-i Ayan Reisi Encümen-i Riyasetin dahi reisi'dir. Hazır bulunmadığı takdirde reisi-i sani vekalet eder.

Madde-16- Reislerden biri dahil olduğu halde heyetin ekseriyeti mevcut olmadıkça Encümen-i Riyaset içtima ve müzakere edemez. Mukarreratı aza-yı mevcudenin ekseriyetiyle ittihaz olunur, her içtimada cereyann eden müzakerat ile ittihaz olunan mukarrerat zabıt ceridesine kaydolunur.²

2 Osmanlı-Türk parlamento tarihinde, Başkanlık Divanı'nın kuruluş ve yetkilerinin özel bir içtüzükte düzenlendiği ilk ve tek örnek olan "Encümen-i Riyaset Nizamnamesi", Başkanlık Divanı kavramını bir idari model olarak ülkemize kazandırması yönünden bir reform niteliği taşımaktadır.

Encümen-i Riyaset Nizamnamesi (Başkanlık Komisyonu İçtüzüğü)'nin görüldüğü, Meclis-i Ayan Genel Kurul'unda, üyeler yeni oluşturulan bu organa "Divan" adını vermekten kaçınmışlardır. İlk Ayan İçtüzüğü'nde değişiklik yapılmaksızın ayrı ve geçici bir içtüzük olarak çıkarılan Encümen-i Riyaset Nizamnamesi, daha sonra gerçekleştirilen değişiklikler sırasında Meclis-i Ayan Nizamnamesi'ne bir bölüm olarak eklenmiştir. Ancak bu kez, ilgili bölümün başlığında "Divan-ı Riyaset" kullanılmıştır. İçtüzük görüşmelerinde, bu yeni organın adı konusunda "Şuray-ı Riyaset", "Divan-ı Riyaset", "Divan-ı Ayan" gibi çeşitli öneriler ortaya atılmıştır. Ancak Gabriyel Noradonkian Efendi, Aris-tidi Paşa ve Rıza Paşa gibi üyelerin desteğini alan "Encümen" sözcüğü kabul görmüştür. (Meclis-i Ayan Zabıt Ceridesi, Devre:1, İçtima:3, Cilt: 1, İnikad:36, 14.2.1326 (1910), s.556.) Görüşmelerde söz alan Süleyman Elbostani Efendi, "*Başka yerlerde Heyet-i Riyaset için öyle mahsus bir nizamname yoktur. Çünkü, her yerde Nizamname-i Dahili içinde Divan-ı Riyaset'e ait birkaç madde vardır.*" diyerek isim tartışmalarını gereksiz olduğunu vurgulamıştır (MAZC, Devre:1, İçtima:3, Cilt:4, İnikad:49, s.301-303).

Bkz: Şeref İBA (2001), *Türkiye'de Meclis Başkanlığı ve Başkanlık Divanı*, Ankara, Nobel Yayınevi, 1. Baskı, s.40.